

Impulser i håndverk | 24. September 2026
Bryggen museum

HåndverksMelteriet

BYMUSEET.

HåndverksMelteriet: et håndverkssenter i et gammelt melteri

Bymuseet i Bergen · Gamle Bergen, Sandviken · prosjektperiode 2026–2029

Melteribygningen ved sjøen i Sandviken. Reist i to etapper på midten av 1800-tallet for maltproduksjon – i dag verksted og undervisningsarena.

Hva er et melteri?

- Et anlegg for maltproduksjon – bygget for Bergens industrielle pionertid
- Nesten meter-tykke murvegger, murte hvelv og slanke støpejernssøylar
- Museets tradisjonshåndverkere har hatt verksted her siden 1995

Hva er HåndverksMelteriet?

- Et faglig knutepunkt for tradisjonelt bygningshåndverk
- Verksted med 15 arbeidsstasjoner og undervisningsrom
- Kurs, seminarer, undervisning og praksisbasert håndverksforskning
- Møteplass for håndverkere, museer, utdanning og forvaltning

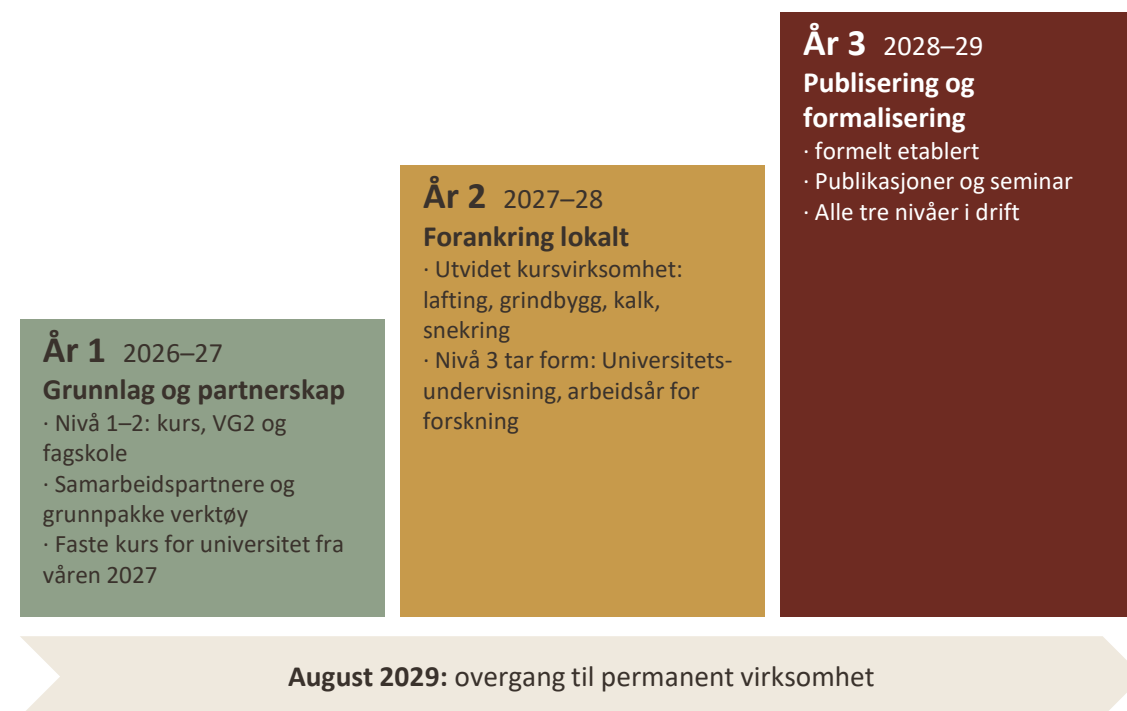
Tre nivåer – og en progresjon over tre år

Undervisningen retter seg mot tre praktiserende nivåer i håndverksmiljøet.

Tre nivåer

Progresjon 2026–2029

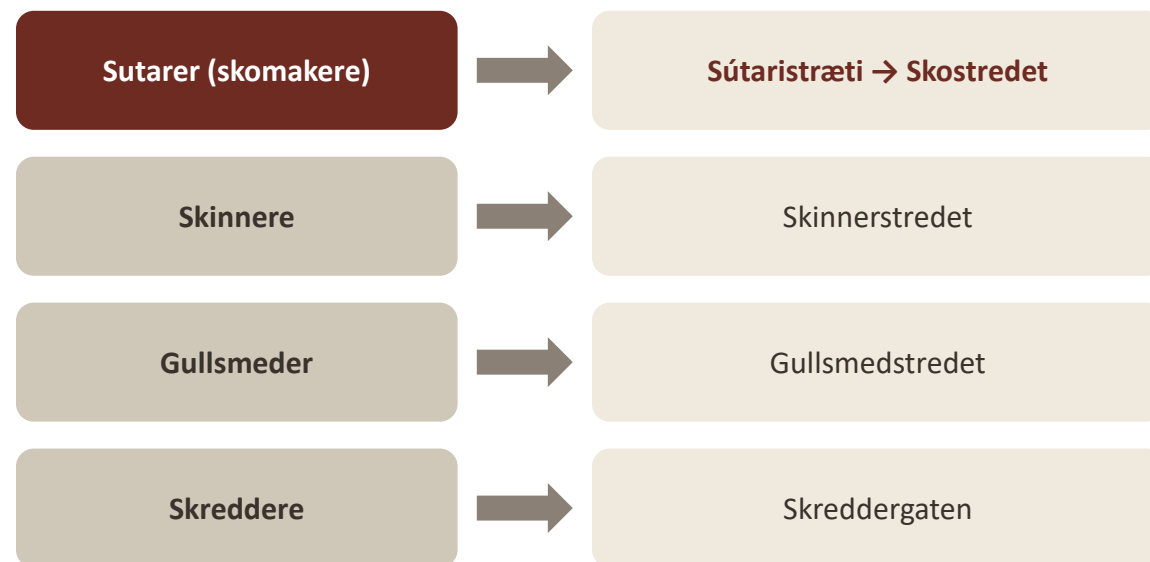

1276: Magnus Lagabøtes bylov gir håndverkerne sin plass i byen

Byloven for Bergen ble vedtatt i januar 1276 – 750 år i år. Den inneholder den første håndverkslovgivningen i Norge.

- **Byloven regner opp 20 håndverksfag** – og bestemmer hvor i byen hvert fag skal holde til.
- **Skomakerne (sutarene)** ble lagt nord for dagens Skostredet: her rant bekker fra Fløyfjellet som ga vann til garvekarene.
- **Metallhåndverkerne** ble plassert øst for Øvregaten – på grunn av brannfaren.
- **Gatene tok navn etter fagene:** Skinnerstredet, Gullsmedstredet, Skreddergaten.
- **Gilder var forbudt** – likevel fantes slike sammenslutninger i flere fag alt på 1300-tallet.

Fra fag til gatenavn

Skostredet finnes fortsatt. Gaten går fra Vågsallmenningen til Kong Oscars gate og var i middelalderen en av byens mest sentrale gater. Navnet kommer av norrønt sûtari – skomaker.

Laugene i Bergen: snekkere, tømmermenn og bordarbeidsmenn

Med utgangspunkt i Hans Jakob Ågotnes: Frå handverkar til lønnsarbeidar? Snekkerar og tømmermenn i Bergen 1801–1912 (dr.avh., UiB 1997)

Laugslade for Christiania snekkerlaug, «Anno 1742». Innlegninger av ulike tresorter og metall med snekkerverktøy i kartusjer. Norsk Folkemuseum, NF.1929-0203 (CC BY-SA), digitaltmuseum.no.

Snekkerlauget

Tømmermannslauget

Bordarbeidsmenn

- **Snekkerlaugets arkiv** (UB Bergen, Marcus, Ms 167–170) går tilbake til 1683: mesternes bok, forhandlingsprotokoller, drengbøker og fortegnelser over mestere og svenner.
- **Lærling – svenn – mester.** Laugene regulerte opplæringen, adgangen til faget, prisene og kvaliteten – både en faglig og en sosial ordning.
- **Byggfagene fikk aldri like sterkt monopol** som andre laug: bygningsstrilene fra Nordhordland og Osterøy var en nødvendig arbeidskraft i byen.
- **Bordarbeidsmenn:**
- **Håndverksloven av 1839** opphevet laugenes monopol – fra laug til statlig regulert fagopplæring.

Byhåndverk generelt – laugssnekkeriene på 1700-tallet spesielt

HåndverksMelteriet holder et sterkt faglig fokus på byens eget håndverk – midt i Gamle Bergens bygningssamling.

Embetsmannshuset i Gamle Bergen, opprinnelig Kong Oscars gate 48. Foto: Bymuseet i Bergen.

Byhåndverk generelt

- Trebyen Bergen: laugshåndverket, bygningsstrilene og samspillet mellom by og land
- Gamle Bergen: rundt femti bygninger – bergensk byggeskikk fra tidlig 1700-tall til midten av 1800-tallet

Laugssnekkeriene på 1700-tallet spesielt

- Vinduer, dører, paneler og inventar – snekkerfagets produkter i byens hus
- Verktøy, materialer og arbeidsmåter undersøkes gjennom praktisk arbeid, dokumentasjon og rekonstruksjon

Takk for oppmerksomheten!

BYMUSEET.

Trond Oalann

Prosjektleder, HåndverksMelteriet

92811486

Trooal@bymuseet.no

bymuseet.no

[@bymuseetibergen](https://www.instagram.com/bymuseetibergen)

[facebook.com/bymuseet](https://www.facebook.com/bymuseet)